

Автоматизированные информационные системы управления, общеобразовательное учебное заведение, классификационные признаки, система классификации

The problems of generalization approaches to the description of the structure and functionality of the automated information management systems (AIMS) general educational institution (school) by providing classifications and develop a classification system with their application that will allow for an adequate assessment of the quality of such systems, their comparative analysis and informed choice appearance and functionality of the system according to the specific requirements of the general educational institution.

Automated management information systems, general education school, classification features, the classification system

УДК 378

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

**О.В. Городинець, І.В. Вінник, магістранти
Н.С. Журавська, доктор педагогічних наук**

Посилення уваги до навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» зумовлена усвідомленням того, що кожна людина не тільки бажає і має право жити у здоровому та безпечному суспільстві, а й повинна цього навчитися. В статті розглядаються теоретико-методичні аспекти створення системи навчання дисципліни «Безпека життєдіяльності» студентів у процесі підготовки до професійної діяльності. Особлива увага приділяється методам навчання, що є системою упорядкованих способів і прийомів навчання, спрямованих на засвоєння студентами програмного змісту освіти, які ґрунтуються на репродуктивній і творчій активності та являються засобом реалізації потенціалу студента у досягненні мети навчання.

Безпека життєдіяльності, методичні прийоми, методи навчання, дидактичні принципи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Ефективність формування необхідних вмінь та навичок для життя у курсі безпеки життєдіяльності, сьогодні, досить низька, що пов'язано не тільки з певною невизначеністю у змісті самих навичок, але й у відсутності ефективних методів їх формування. Низка вмінь, які потрібно сформувані у студентів передбачають використання різних методів навчання їх практичну реалізацію в умовах небезпечних ситуацій, що створює додаткові складності при формуванні навичок і визначається, насамперед, важкістю моделювання небезпечних ситуацій різного характеру у навчальній

аудиторії. Нині основна увага приділяється не методам викладання, які досить повно досліджені, а методам навчання, які ґрунтуються на репродуктивній і творчій активності та являються засобом реалізації потенціалу студента у досягненні мети навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток проблеми методів, способів і прийомів учіння зробили Ю. Бабанський, І. Лернер, Підласий, М. Скаткін, Н. Тализіна та інші.

У педагогіці визначилось багато підходів до класифікації методів, але єдиного немає, хоча кожен із них має позитивні сторони. Наприклад, у працях Б. Єсіпова і М. Данилова в основу класифікації методів навчання покладено дидактичну мету, у Д. Лордкіпанідзе і Є. Голанта - джерело передачі знань і характер пізнавальної діяльності учнів[2]. Деякі методи дають змогу повідомити навчальну інформацію визначеного обсягу, інші - сприяють реалізації дидактичної мети, а є такі, що розвивають пізнавальну діяльність студентів.

Метою написання статті є обґрунтування застосування комплексу методів навчання при проведенні занять з безпеки життєдіяльності для забезпечення належного формування вмінь та навичок студентів у процесі підготовки до професійної діяльності. Зважаючи на те, що освітній напрям дисципліни «Безпека життєдіяльності» формує ставлення до найціннішого – життя й здоров'я людини, завдання полягає у розгляді методів навчання, як способі цілеспрямованої реалізації процесу навчання.

Актуальність статті пов'язана з необхідністю застосування принципово нових підходів до проведення занять з курсу "Безпека життєдіяльності" у вищих навчальних закладах, що пов'язано з низькою ефективністю формування компетентностей у студентів, щодо готовності до дій в умовах прояву негативного фактора, а також до забезпечення найбільш оптимальної життєдіяльності в умовах екстремальної ситуації. Застосування сукупності методів навчання при викладанні дисципліни «Безпека життєдіяльності» – це шлях навчання, пізнання навколишньої дійсності, який допоможе забезпечити відповідні сучасним вимогам знання студентів про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини та сформувані необхідні в майбутній практичній діяльності спеціаліста уміння і навички для їх запобігання і ліквідації, захисту людей та навколишнього середовища[3].

Виклад основного матеріалу. Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо і дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації та їхніх негативних наслідків[1]. Підготовка студентів у рамках цієї навчальної дисципліни

містить теоретичні питання, спрямовані передусім на формування світогляду, вироблення ідеології поведінки, і забезпечує загальну освіту в галузі безпеки. Посилення уваги до цієї навчальної дисципліни зумовлене усвідомленням того, що кожна людина не тільки бажає і має право жити у здоровому та безпечному суспільстві, а й повинна цього навчитися.

Дидактичні принципи визначають характер навчально-виховного процесу з безпеки життєдіяльності і слугують орієнтиром у конструюванні змісту і організації навчання. Тому у процесі планування, організації та проведення навчальних занять з безпеки життєдіяльності викладач повинен керуватися загально педагогічними і специфічними принципами як системою основоположних вимог, вихідних положень, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи відповідно до загальної мети виховання і закономірностей процесу навчання, зокрема: демократизації і гуманізації; доступності і науковості; єдності змістовного і процесуального аспектів у навчанні; єдності наукових підходів та розвитку змісту курсу безпеки життєдіяльності; міцності, усвідомленості та дієвості здобутих знань; наступності та генералізації знань; фузіонізму (міжпредметної інтеграції); екологізації та здорового способу життя; активізації пізнавальної діяльності; наочності; самоосвіти; проблемності; діалогічності тощо[2].

Принципи навчання в сучасній дидактиці розглядаються у студентів (використання з цією метою ситуаційних задач, тестових завдань, комп'ютерних програм контролю знань, упровадження рейтингової системи оцінювання тощо) [2].

Для реалізації навчальної мети перераховані методичні прийоми є окремими кроками, які здійснює викладач та структурними елементами методів навчання.

Сутність методів навчання викладена у роботі Костюченко М.П. Аналіз методів навчання у контексті концепції динамічних дидактичних структур [5], автор підтримує думку І.Ш. Когана про те, що одним із резервів вдосконалення викладання технічних дисциплін у вузі є зміщення центру "ваги" від індуктивного методу навчання (від часткового до загального) до дедуктивного методу (від загального до часткового), пошук раціональних критеріїв співвідношення цих методів, суворе дотримання при навчанні принципу причинності (причинно-наслідкового зв'язку) [5]. Очевидно, при викладанні безпеки життєдіяльності викладач переважно застосовує індуктивний метод навчання, як метод опису фактів, узагальнення та висунення гіпотез.

Під час проведення будь-якого типу заняття з безпеки життєдіяльності, доцільно використовувати комплекс методів навчання.

Словесні (вербальні), або інформаційно-повідомлювальні, - це методи словесної передачі і слухового сприйняття. До них належать: розповідь, пояснення, лекція, бесіда, диспут, семінар, робота з підручником.

За рівнем активності учнів і способом передачі інформації словесні методи можна поділити на дві групи: монологічні і діалогічні. Кожна група і кожний метод мають дидактико-методичні особливості. Зокрема монологічні методи дають можливість повідомити студентам великий

обсяг інформації, але їхня активність буде низькою. Тому для активізації пізнавальної діяльності студентів потрібно поєднувати моно- і діалогічну групи методів.

Словесні методи мають свої особливості. Наприклад, розповідь характеризується чіткістю, емоційністю і виразністю викладання, швидким темпом. Розповідь буває вступною, у вигляді пояснення, як підсумок.

Пояснення - це поняття сутності закону, правил, що вивчаються; характеризується аналізом, висновком, формулою, побудовою схеми, графіку, уповільненим темпом з паузами.

Лекція - це логічне, послідовне повідомлення інформації, яке характеризується судженнями, висновками, підсумками. Для неї характерна наявність наукових відомостей. Розрізняють вступні, оглядові і підсумкові лекції. Лекція є одночасно і формою, і методом.

Бесіда - це діалогічний метод, який є досить складним і потребує спеціальної підготовки. Бесіда буває: катехізична, пояснювальна, евристична, узагальнювально-повторювальна, мотивуюча, інструктивно-методична, контролююча тощо.

Практичне заняття у вигляді семінару характеризується активним застосуванням знань, йому передують самостійне опрацювання студентами підручника та додаткових джерел. Семінар проводиться наприкінці вивчення теми або розділу і сприяє поглибленню й вдосконаленню знань, формуванню умінь і навичок, засвоєнню важливих тем.

Робота з книгою розвиває в студентів інтелектуальні здібності, набуття навичок, сприяє розвитку правильної мови тощо.

Наочні методи використовують для полегшення сприймання матеріалу. До них належать: ілюстрації (плакат), демонстрація (кінофільм, телепередача, комп'ютерний ролик, діюча модель, презентація), показ (на практичних заняттях), спостереження.

Практичні методи призначені для формування інтелектуальних і загальнонаукових умінь та навичок учнів. Під час вивчення дисципліни можуть застосовуватись метод практичних робіт, дослідницька робота, моделювання, самостійна робота.

Проблемно-пошукові методи активізують пізнавальну діяльність студентів, розвивають розумові здібності, стимулюють творчу діяльність, привчають до самостійності тощо. За ступенем проблемності їх можна розмістити так: репродуктивний (відтворювальний); частково-пошуковий (самостійна робота, узагальнення); евристична бесіда (дослідницький - лабораторні дослідження).

Логічні методи - використання методів індукції, дедукції, синтезу аналізу і порівняння сприяє кращому засвоєнню матеріалу, реалізації міждисциплінарних зв'язків, розвиває логічне мислення студентів тощо.

Методи колективної розумової діяльності - мозкова атака, пізнавальна суперечка, навчальні дискусії, аналіз життєвих ситуацій та інше, їх використовують для того, щоб викликати інтерес, визначити колективну думку.

Імітаційні (ігрові) методи найбільше активізують процес навчання. Вони бувають індивідуальними і колективними (інтерактивними, від англ. interaction - взаємодія, вплив один на одного). До індивідуальних належать імітаційні вправи, аналіз конкретних ситуацій, до колективних - розігрування ролей, ігрове проектування, навчальні ділові ігри. Ці методи базуються на наслідуванні якогось процесу, події чи структури управління. Характеризуються вони наявністю імітаційної моделі. Нечасте застосування на практиці такого ефективного методу, як ділова гра, пов'язане з необхідністю ґрунтовної підготовки викладача.

З дидактичного і методичного погляду навчальні ділові ігри, ігрове проектування можуть виступати у навчальному процесі як ігровий метод, засіб активізації, структурний елемент заняття або як форма організації навчальної діяльності студентів.

Бінарні методи охоплюють методи викладання, або керування, і методи уміння.

На заняттях з безпеки життєдіяльності використовуються як традиційні (загальні) методи навчання, так і спеціальні, які тісно пов'язані між собою і доповнюють один одного.

Оптимальність добору відповідного методу навчання визначається характером діяльності та взаємовідносин викладач та студент, глибиною й міцністю набутих знань, умінь і навичок, а також тим, якою мірою він викликає пізнавальну, емоційну й практичну активність студентів і формує у них мотивацію учіння [2].

Висновок. Значним досягненням педагогіки останніх років є розвиток дидактичних категорій викладання й уміння як підсистем навчання та освіти в їх найрізноманітніших зв'язках із поняттям активності й самостійності студентів навчальної та пізнавальної діяльності, самоосвіти тощо. Успіхи в цій галузі є лише початком активізації подальших ґрунтовних розробок проблеми методів навчання.

Перспектива подальших досліджень визначається, насамперед, необхідністю конкретизації переліку навичок, які повинні бути сформовані під час навчання. Необхідність застосування нових методів навчання з урахуванням інноваційних підходів до організації навчального процесу.

Список літератури

1. Бедрій Я.І. Безпека життєдіяльності. Навч. пос. - К.: Кондор, 2009. - 286 с.
2. Величко С.П., Царенко І.Л. Методика викладання безпеки життєдіяльності. Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2008.- 318 с.
3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В., Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – Київ: «Каравела»; Львів: «Новий світ-2000», 2001. – 320 с.
4. Ковальчук В.І Інноваційні підходи до організації навчального процесу/ Василь Ковальчук.- 2-е видання, перероблене та доповнене. – К.: Шк. світ, 2011.-.128 с.
5. Костюченко М.П. Аналіз методів навчання у контексті концепції динамічних дидактичних структур // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2011. – № 1.– С. 9 – 18.

Усиление внимания к учебной дисциплине "Безопасность жизнедеятельности» predetermined осознанием того, что каждый человек не только желает и имеет право жить в здоровом и безопасном обществе, но и должен этого научиться. В статье рассматриваются теоретико-методические аспекты создания системы обучения дисциплины "Безопасность жизнедеятельности" студентов в процессе подготовки к профессиональной деятельности. Особенное внимание уделяется методам учебы, которые являются системой упорядоченных способов и приемов учебы, направленных на усвоение студентами программного содержания образования, которые основываются на репродуктивной и творческой активности и являются средством реализации потенциала студента в достижении цели учебы

Безопасность жизнедеятельности, методические приемы, методы обучения, дидактические принципы.

Strengthening of attention to educational discipline "Safety of vital functions" is predetermined by understanding of the fact that everybody does not simply wish and has a right to live in a healthy and safe society but also must learn it. In the article the theoretical and methodological aspects of the discipline teaching system creation are examined "Safety of vital functions" of students in the process of preparation to professional activity. The special attention is spared to the methods of study, that are the system of well-organized methods and receptions of study, directed to students' mastering programmatic maintenance of educations that are based on reproductive and creative activity and are the means of achieving of student in gaining study aim.

Safety, teaching methods, teaching methods, teaching principles.

УДК 355.332.1+316

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

**О.С. Капінус, старший офіцер відділу виховної роботи
Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного**

У статті проаналізовано теоретичні питання соціальної відповідальності, які доцільно реалізувати у навчально-виховному процесі вищих військових навчальних закладів. Визначено зміст інтерактивних технологій, які володіють найбільшим потенціалом при формуванні соціальної відповідальності у майбутніх офіцерів. Головна увага зосереджена на сутності, характеристиці, класифікації інтерактивних технологій.

Технології, інтерактивні технології, соціальна відповідальність, майбутні офіцери.